

ČLÁNKY / ARTICLES

Pokus o omezení pravomocí prezidenta Islandu v „nové ústavě“

Petr Bláha¹

Department of Civil Society Studies, Faculty of Humanities, Charles University, Prague

Attempt to limit the competencies of the president of Iceland in a "new constitution". The Republic of Iceland is one of Europe's democracies that was the most hit by the economic crisis, followed by turbulent political changes including the historical success of the left in the elections to the Althing in 2012. However, the current president has become a certain fixed point of Icelandic policy, which could lean against voters in the election and was subsequently elected as the direct election for a fifth term. This article deals with the analysis of the strong position of the Icelandic president within the Icelandic political system and the planned transformation of the president's position into a unique constitutional model based on the nationwide selection and Internet voting. The aim of the contribution thus is not only an analysis of the position of the head of state, but also reflection of referenda, which can render well on any proposed changes arising from the specific model of the constitution, which has yet due to political changes does not fit into force.

Keywords: Iceland, president, constitution

How to Cite: Bláha, P. 2015. „Pokus o omezení pravomocí prezidenta Islandu v „nové ústavě“.“ *Central European Journal of Politics* 1 (2): 79–88..

1. Úvod

Dle textu dosud platné islandské ústavy z roku 1944 je tamní prezident vybaven velmi silnými pravomocemi, které z něj dělají *sensu stricto* jednu z kompetenčně nejsilnějších hlav státu v Evropě. Čistě z pohledu na samotný text ústavy se jedná dle řady autorů o polo-prezidentský režim, což bývá připisováno zejména faktu, že při sepisování ústavy byl prezident vnímán jako nástupce monarchy. Avšak prakticky nikdo z autorů nezapomene u této problematiky zdůraznit skutečnost, že realita a politická praxe jsou diametrálně odlišné od psaného textu ústavy a prezident je v reálném výkonu úřadu velmi slabý, neboť dle zvyklostí svých práv využívá zcela minimálně (Kopeček 2003).

¹ Korespondence: Mgr. Petr Bláha je studentem doktorského studijního programu na Katedře studií občanské společnosti, Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, Praha, Česká republika. Email: blahapetr01@gmail.com

To je dáno jednak specifickou politickou kulturou země, jednak relativně stručným textem ústavy, který řadu otázek nevyjasňuje a nechává velký prostor pro nepsané zvyklosti, které ale často mohou jít proti samotnému textu ústavy.

V turbulentních událostech nedávné světové ekonomické krize však prodělal Island krátkodobé razantní politické změny, při kterých se prezident Ólafur Ragnar Grímsson „provinil“ proti zvyklostem tím, že využil svých ústavních pravomocí. Následně proběhl poměrně revoluční pokus o vytvoření „nové ústavy“, která vznikla na základě všelidového hlasování.

Hlavním cílem následujícího textu je zjistit, jakým způsobem se mělo změnit postavení prezidenta Islandu, pokud by vešla v platnost ona „nová ústava“. Respektive otázka, zdali by bylo i následně možné klasifikovat islandský politický systém jako polo-prezidentský.

2. Islandská krize: cesta k „nové ústavě“ a zase zpátky

Island dlouhou dobu nebylo možné považovat za zemi, která by se nějak progresivně rozvíjela. Skoro by se dalo říci, že až do devatenáctého století panoval v zemi středověk. Avšak století dvacáté bylo pro obyvatele ostrova obdobím velmi výrazných změn. Tradiční obživa spočívající v zemědělství byla nahrazena velmi výnosným rybolovem a důležitou součástí obživy se stalo poskytování služeb. Je to ve své podstatě možná paradox, ale Islandané v průběhu dvacátého století nejvíce profitovali z obou světových válek. A bylo to právě díky tradiční ostrovní neutralitě, která umožňovala soustředit se na otázky odlišné od problémů řešených okolním světem. Zejména druhá světová válka pak katapultovala Island mezi vyspělé země.

Přelom tisíciletí se pak stal dobou nového rozmachu země, který vešel do dějin jako islandský ekonomický zázrak. Liberálně orientovaná vláda upnula své snahy k reformám ve finančním sektoru, což nastartovalo rozvoj finančních služeb. Země tak najednou měla vedle tradičního rybolovu a hliníku nový artikl, se kterým mohla expandovat na zahraniční trhy. Zejména nárůst bankovního sektoru byl obrovský. Díky členství v Evropském hospodářském prostoru (EHP) nebylo obtížné získat finanční prostředky pro investiční politiku a cílem se stala expanze mimo oblast ostrova. Zejména banky se zaměřily na finanční trhy ve Skandinávii a Velké Británii, přičemž nárůst aktivity bank byl až pětinasobný. To samozřejmě neušlo pozornosti zahraničních investorů, kteří neváhali do ostrova vložit své prostředky (Kadečková 2009).

Islandské banky vlastnily v zahraničí aktiva až desetinásobně převyšující tuzemské HDP, avšak drtivá většina byla zakoupena na dluh. Život na dluh se tak stal krátkodobou kulturní daností země a prakticky většina obyvatel byla zatížena úvěrem. Na možná úskalí této finanční politiky začali někteří ekonomové poukazovat velmi brzy,

neboť bouřlivý vývoj nemohl proběhnout tak hladce, jak si většina obyvatel ostrova představovala.

V září roku 2008 zkrachovali Lehman Brothers, což byla jedna z největších finančních institucí ve Spojených státech (Veber 2012: 637). Skutečnost, že nezasáhl FED, dávala zcela jasně tušit, že se na svět valí další ekonomická krize globálního charakteru, kterou nebude možné jen tak zastavit. V průběhu celého roku 2008 vyplouvaly na povrch riskantní finanční transakce mnoha amerických podniků, z nichž pomyslně vyčnívaly americké investiční banky, finanční konglomeráty a pojišťovny. Do těchto obchodů s rizikovými půjčkami se velmi aktivně zapojily i všechny významné islandské banky. Vzhledem k provázanosti islandské ekonomiky a amerických problémů nebylo možné se smysluplně postavit krizi, která se šířila napříč světovým finančním sektorem. Hlavním problémem ostrovanů však bylo to, že možný rozsah celé ekonomické krize velmi silně podcenili.

Ve stejné době, kdy se na americkém trhu hroutil kolos Lehman Brothers, byla nucena o ochranu před věřiteli požádat jedna z největších islandských bank. Byla to banka Glitnir, která 28. září prodala 75% podíl v centrální bance za 750 000 000 USD, což bylo méně, jak polovina tržní hodnoty banky. Tímto krokem se spustil dominový efekt, který s sebou přinesl znárodnování dalších islandských bank. Další v řadě byla Landsbanki, které byla odmítnuta žádost o další půjčku, tentokrát v hodnotě dvou set milionů dolarů. Centrální banka se snažila vyvíjet co největší snahu, aby před privatizací uchránila alespoň největší z islandských bank, a to Kaupthing. Říjen roku 2008 se stal černým měsícem ostrovních dějin, nebo nastal jeden z největších kolapsů bankovního sektoru v historii. Islandský ministerský předseda Geir Haarde veřejně vystoupil s prohlášením, které si kladlo za hlavní cíl uklidnit a ujistit své spoluobčany, že neponesou žádnou odpovědnost za špatnou finanční politiku bank v zahraničí, přičemž celá země se do posledního centu vyrovná se všemi svými věřiteli, aby nezůstala nikomu nic dlužná, avšak tento krok bude až druhořadý, neboť primárním cílem je ochránit vlastní obyvatelstvo a zajistit mu důstojnou existenci. Na toto prohlášení takřka okamžitě zareagovala britská vláda, která zmrazila účty Landsbanki v jejích pobočkách na území Spojeného království i aktiva vlády Islandu a islandské centrální banky. Britská vláda propagovala tento krok jako určitou záruku toho, že britští občané nepřijdou o své peníze. Snad jen úsměvnou perličkou je fakt, že tento krok, učinila britská strana s odvoláním na protiteroristický zákon, který povoloval zmrazit účty, u nichž hrozilo, že slouží k provádění finančních operací mezi teroristy na území Velké Británie a mimo něj. Jakkoliv byl tento krok jedinou možností, jak ochránit finanční prostředky pro Velkou Británii, tak zmrazení účtů islandské vlády na základě protiteroristického zákona mohlo samo o sobě vyvolat poměrně velkou diplomatickou roztržku.

Nakonec došlo ke shodě mezi britskou a islandskou vládou v otázce vyrovnání se s britskými zákazníky banky Icesave. Více jak tři sta tisíc zákazníků z Británie vyplatí

Spojené království, jemuž vynaložené prostředky Island splatí, jakmile se ekonomicky vzpamatuje. To však bylo podmíněno řadou dalších záležitostí. Islandu tak měla být Mezinárodním měnovým fondem (MMF) poskytnuta půjčka v případě, že se ostrov zaváže spolupracovat i na vyplácení pohledávek svých zákazníků v cizině. 16. listopadu 2008 oznámila vláda, že hodlá postupovat v souladu s předpisy Evropské unie (EU) o garanci vkladů. Uvědomění si naléhavosti situace vedlo vládu dokonce k tomu, že se přestala spoléhat na vlastní personální zdroje a krizový management celé situace svěřila do péče zahraničních odborníků (Veber 2012: 631).

Celá tato situace přinesla revoluční změny i v ostrovní politice, kdy v lednu roku 2009 došlo k výrazným protestům na základě, kterých rezignoval tehdejší premiér Haarde (předseda konzervativní Strany nezávislosti, SF) a následně rozhovory na politické úrovni nasměrovaly zemi k předčasným volbám, jejichž termín byl stanoven na konec dubna roku 2009. Tyto volby však poměrně konzervativní a strnulou politickou mapou země otřásl způsobem dosud nevídaným. Tradičně nejsilnější islandská strana, Strana nezávislosti (*Sjálfstæðisflokkurinn*, SF), zaznamenala nejhorší volební výsledek od roku 1923, a to zisk 23,70 % hlasů. Namísto toho sociálnědemokratické Spojenectví (*Samfylkingin*, S) zaznamenalo vzestup ze 26,76 % na 29,79 % čímž se stalo první levicovou stranou, která na Islandu zvítězila ve volbách do Althingu (srov. Maškarinec 2009). A prakticky ihned po nástupu k moci otočila levicová vláda, vytvořená sociálním demokraty a Levicovým hnutím- zelená alternativa (*Vinstrihreyfingin – grænt framboð*, VG), pomyslným kormidlem tohoto státu směrem k evropským vodám, když v červnu roku 2009 podal Island přihlášku do Evropské unie.

Pozornosti však neunikla ani tradiční ústava z roku 1944, která již při svém sepsání byla vnímána jako dočasný dokument, protože se jednalo o jen minimálně modifikovanou starou ústavu z roku 1874. V roce 2010 po listopadovém zasedání dospělo Národní fórum k nutnosti přijetí nové ústavy a odbourání nedostatků staré ústavy v řadě otázek, jako byl kupříkladu volební systém nebo vlastnická práva k nerostnému bohatství.²

Byly proto uspořádány volby do takzvaného Ústavodárného shromáždění, kde měl takřka každý občan ostrova právo ucházet se o místo v tomto orgánu, který zahájil činnost roku 2011. Přes protesty bývalých vládnoucích stran, SF a Pokrokové strany (*Framsóknarflokkurinn*, FSF), se výbor nakonec dopracoval k návrhu ústavy, který zahrnoval prakticky všechny poznatky z národního shromáždění. Tento návrh byl následně schválen všemi pětadvaceti hlasy členů Ústavodárného shromáždění. Ústava tak byla vypracována na základě činnosti výboru, který však intenzivně konzultoval problematiku s řadou expertů, ale i s občany pomocí speciálního webového portálu.

² Národní fórum vzniklo na základě znění zákona o Ústavodárném shromáždění, který byl v islandském parlamentu přijat na konci roku 2009, s cílem aby Islandané mohli vyjádřit své názory na ústavu.

Návrh předložený parlamentu byl nakonec ještě upravován a konzultován s odborníky, ale následně byl vystaven testu v podobě referenda, které mělo být původně spojeno s prezidentskými volbami roku 2012. To však díky obstrukcím opozičních stran nebylo zvládnuto a referendum se uskutečnilo až v říjnu téhož roku. Účast voličů v referendu dosáhla 49 %, což nicméně bylo o 20 % méně než u prezidentských voleb (Maškarinec 2012: 172), ale závěry byly jasné. Island se tak chystal na výraznou změnu a přijetí nové ústavy.

3. Teoretický rámec výzkumu

Nejjednodušší dichotomie v klasifikaci politických režimů se tradičně staví na protikladech parlamentního a prezidentského. Avšak vzhledem ke specifičným jednotlivých případů začalo postupně mnoho politologů pracovat i s pojmem polo-prezidentského (*semi-presidential*) režimu. V našem případě se přidržíme klasifikace, kterou stanovil Maurice Duverger (1980) a následně ji rozpracoval Giovanni Sartori (2001). Čeští autoři Michal Kubát a Miloš Brunclík (2014) totiž vznášejí poměrně relevantní námitku vůči rozšířené definici poloprezidentských systémů, s níž přichází další z odborníků na poloprezidentské režimy Robert Elgie (2007). Elgieho definice je podle autorů totiž natolik obsahově široká, že zahrnuje desítky případů po celém světě, jelikož nepracuje s různými důležitými aspekty (jako jsou zejména otázky postavení prezidenta v systému a jeho pravomocí), ale reálně bere v úvahu pouze otázku jakým způsobem je prezident volen, tj. zda přímo či nikoliv (srov. Kubát a Brunclík 2014).

Pro naše potřeby klasifikace a kvantifikace jsme se rozhodli použít metodu, která je známá jako Shugart-Careyova (1992), avšak pro náš případ bude využita její revize, kterou představila Metcalf (2000; srov. Javůrek 2008; Maškarinec 2015). Tato metoda kvantifikuje pravomoci prezidenta na stupnici od 0 do 4 (detailněji viz příloha č. 1), což poskytuje vhodný prostor pro jemnější nuance režimů a jejich zachycení. Reálně tak autoři pracovali s menším počtem pravomocí, avšak vybírali takové, které mají reálný vliv na klasifikaci režimu. Metcalf se však pokusila vyrovnat s obtížemi, které metoda od původních autorů skýtala a pokusila se vyjasnit možnosti vážení pravomocí prezidentů, proto vnesla do metody i otázku možnosti soudního přezkumu ústavním soudem na základě intervence prezidenta (Javůrek 2008). To se ukázalo jako výrazná výhoda, protože původní metoda brala v potaz zejména prezidenta a parlament, což ale není zcela v souladu s pojetím duality uvnitř exekutivy.

4. Postavení prezidenta v politickém systému Islandu³

Islandský prezident je volen v přímé volbě na dobu čtyř let (čl. 3 a 6), přičemž pasivní volební právo je podmíněno souhlasem nejméně 1500 a nejvíce 3000 voličů disponujících aktivním volebním právem, tedy občanů Islandu dosáhnouších věku 18 let. Volba je následně přímá, tajná a probíhá jednokolově, kdy ke zvolení do úřadu stačí prostá většina, nikoliv absolutní. Pokud se o prezidentský úřad uchází pouze jediný kandidát, je automaticky zvolen a obsazuje úřad. Reálně tedy často obsazování úřadu hlavy státu probíhá na principu automatického obnovování, protože je zažitý konsensus, že pokud stávající prezident vykonává úřad ke spokojenosti občanů a chce nadále pokračovat, tak není nutné vypisovat nové volby.⁴ Je však zajímavé zde poukázat na skutečnost, že stávající prezident Grímmsón se musel v letech 2004 a 2012 postavit několika soupeřům, přičemž co je zajímavé, je že tyto roky odpovídají dvěma využitím prezidentského veta. V roce 2004 odmítl prezident Grímmsón podepsat kontroverzní mediální zákon, čímž vyvolal ústavní krizi a následně v roce 2010 odmítl podepsat zákon o odškodnění Nizozemska a Velké Británie. Po každém z těchto prezidentských vet se ve volbách proti stávající hlavě státu postavil protikandidát (srov. Maškarinec 2012: 176).

Jak již bylo zmíněno, prezident Islandu je v reálném výkonu funkce jedním z nejslabších prezidentů. Politická praxe je reálně taková, že i samotné využití ústavou vymezených pravomocí často vede k politické krizi, což lze dobře ilustrovat na případu bývalé prezidentky Vigdis Finnbogadóttir, která na znamení svého nesouhlasu v symbolickém protestu o několik hodin pozdržela podpis zákona, což vedlo k silným protestům ze strany ministrů vlády (Bruclík, Havlík a Pinková 2011: 89).

Ale vraťme se k reálným kompetencím prezidenta, jak je určuje text ústavy. Podlé té prezident spolu s parlamentem sdílí zákonodárnou moc. Avšak prezident disponuje právem rozpustit parlament, čehož však reálně nevyužívá. Avšak v případě neschopnosti parlamentu zasedat má prezident právo vydávat prezidentské dekrety, které však musí být následně zpětně schváleny parlamentem ve chvíli, kdy ten je schopný zasedat. Prezident taktéž disponuje právem legislativní iniciativy a právem prezidentského veta zákona. Nicméně v případě, kdy by tohoto práva využil, tak je zákon automaticky předložen občanům ke schválení v referendu, které má právo prezidentské veto přehlasovat.

Prezident však nedisponuje rozpočtovými pravomocemi, stejně tak nemá možnost sám vyhlásit referendum (s výjimkou využití veta, které automaticky vede právě

³ Pokud je v následujících oddílech odkazováno na patřičný článek ústavy, je tím myšleno, že se jedná o „starou ústavu“ či „novou ústavu“ s ohledem na název oddílu, tedy v oddílu 4 původní, zatímco v čísle 5 jde o ústavu „novou“.

⁴ I tím je způsobena „dlouhověkost“ prezidentu, kdy průměrná doba celkového trvání mandátu přímo zvoleného prezidenta je 16 let, tedy čtyři volební období.

k referendu), stejně jako nemá deklarovanou možnost požadovat soudní přezkoumání rozhodnutí.

Podle zákona však disponuje velmi silnými pravomocemi ohledně formování vlády, kde *sensu stricto* vládě sám předsedá, jmenuje ministry a taktéž je odvolává. Avšak vláda je ve svém počínání přímo odpovědná parlamentu. Althing nicméně může prezident sám rozpustit. Stejně tak ale může parlament vyvinout snahu o odvolání hlavy státu, kdy je k tomuto aktu potřeba hlasů tří čtvrtin poslanců, kteří však svůj návrh následně musí nechat potvrdit lidem v referendu. Pokud však občané v hlasování nedají souhlas s tímto návrhem, je parlament automaticky rozpuštěn, přičemž na řadu přicházejí předčasné volby.

5. Prezident v „nové ústavě“

Návrh ústavy, který nevešel v platnost byl v otázce postavení prezidenta specifický hned v několika ohledech. Ten nejvýraznější rozdíl jasně poukazoval na odpoutání se od monarchistického dědictví, kde v dosud platném zákoně byl prezident v podobném postavení jako král a věnoval se mu hned samotný úvod textu, respektive první kapitola. V návrhu novém byl odsunut až do textu čtvrté kapitoly, kdy jej „předběhla“ nejen lidská práva a obecné zvyklosti, ale zejména kapitola věnovaná Althingu. I z toho by se dalo usuzovat na jasný plánovaný příkon k parlamentarismu.

Dalším poměrně zajímavým momentem je samotný text kapitoly věnované prezidentovi. Zatímco tradiční ústava věnovala této části třicet článků svého textu, tak v novém návrhu byl text, a s ním logicky i pravomoci prezidenta, zeštíhlen na třetinu. Prezidentské kompetence byly očistěny o možnost vydávání dekretů, stejně tak jako o právo legislativní iniciativy.

V oblasti nelegislativních kompetencí došlo k ještě výraznějším změnám, kde velmi silná pozice prezidenta byla dramaticky oslabena prakticky ve všech rovinách, vyjma možnosti rozpuštění Althingu (čl. 73), která prezidentovi měla náležet i nadále. Ale nově například nemohl odvolat vládní kabinet či vládě vyslovit nedůvěru vládě. Zůstala mu tedy jen možnost jmenování ministrů, nicméně pouze na základě návrhu ministerského předsedy (čl. 90).

Pokud následně převedeme pravomoci prezidenta na číselné hodnoty (viz tabulka č. 1), vidíme, že návrh nové ústavy výrazně oslabil pravomoci islandského prezidenta, a to jak v legislativní rovině, kde mu de facto zůstali pouze pravomoci spojené s právem veta, tak v oblasti nelegislativních pravomocí, kde mu zůstala pouze velmi oslabená role v procesu formování vlády a jedinou silnější pravomocí, jíž si islandský prezident uchoval tak byla již zmiňovaná možnost rozpouštění parlamentu. Uvedená zjištění tak znovu dokládají, že přijetí nové ústavy by z hlediska typu režimu bylo jednoznačným příklonem k parlamentní formě vlády.

Tabulka č. 1. Ústavní pravomoci islandského prezidenta

	Legislativní pravomoci							Nelegislativní pravomoci						
	Celkové veto	Částečné veto	Dekrety	Exkluzivní předkládání legislativy	Rozpočtové pravomoci	Referendum	Soudní přezkoumání	Celkem	Formování kabinetu	Odvolaování kabinetu	Nedůvěra vládě	Rozpouštění parlamentu	Celkem	Celkem
Stávající ústava	1	1	2	2	0	0	0	6	3	3	2	4	12	18
Návrh nové ústavy	1	1	0	0	0	0	0	2	1	0	0	4	5	7

Zdroj: autor

6. Závěr

Takzvaná „nová ústava“ na Islandu nakonec díky opětovnému znovuzvolení pravicové vlády v roce 2013 nevešla nikdy v platnost, ačkoliv vzbudila díky svému vzniku velkou pozornost. Můžeme se domnívat, že konzervativní životní styl na Islandu byl již tak výrazně zasažen ekonomickou krizí a následným volebním vítězstvím levice, která začala tradičně neutrální zemi směřovat do Evropské unie.

Pokud je však něco z textu plánované ústavy zřejmé, tak jsou to jasné snahy o změnu deklarovaného postavení prezidenta v tamním politickém systému směrem k parlamentarismu a spíše ceremoniální funkci hlavy státu, která měla konečně odbourat monarchistické přežitky. To bylo skutečně ze samotného textu ústavy poměrně zřejmé, a i když byla ústava nakonec schválena v referendu z října 2012, kde návrh podpořilo 67 % občanů, tak díky dalším překážkám, zejména výsledku parlamentních voleb z roku 2013, zatím nevešla v platnost. Koalice Strany pokroku a Strany nezávislosti (které byly spolupodepsány pod finanční krizí) totiž tento návrh, spolu s islandskou přihláškou do Evropské unie, poslaly k pomyslnému islandskému ledu a země se vrátila k tradičnímu politickému uspořádání i směřování, tudíž i s formálně velmi silným prezidentem.

Seznam literatury a zdrojů

- Brunclík, M. a Kubát, M. 2014. „Parlamentarismus nebo poloprezidencialismus? Spor o klasifikaci středoevropských demokratických režimů.“ *Středoevropské politické studie* 16 (2–3): 118–136.
- Brunclík, M., Havlík, V. a Pinková A. 2011. *Skandinávie: Proměny politiky v severských zemích*. Praha: Wolters Kluwer.

- Duverger, M. 1980. „A new political system model: Semi-presidential government.“ *European Journal of Political Research* 8 (2): 165–187.
- Elgie, R. 2007. „What is semi-presidentialism and where is it found?“ In: R. Elgie a S. Moestrup (eds.). *Semi-presidentialism outside Europe: A comparative study*. Oxon : Routledge, 1–13.
- Javůrek, P. 2008. „Prezidenti poloprezidentských systémů.“ In: M. Novák a M. Brunclík (eds.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech – Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán. 11–26.
- Kadečková, H. 2009. *Dějiny Islandu*. Praha: Lidové noviny.
- Kopeček, L. 2003. Politika v ministru: islandský stranický a politický systém ve 20. Století. *Politologická revue* 9 (2): 116–138
- Maškarinec, P. 2009. „Parlamentní volby na Islandu 2009: historické vítězství levice.“ *European Electoral Studies* 4 (2): 183–193.
- Maškarinec, P. 2012. „Prezidentské volby na Islandu 2012.“ *European Electoral Studies* 7 (2): 171–179.
- Maškarinec, P. 2015. „Proměny postavení prezidenta v politickém systému Mongolska.“ In: P. Juhás a M. Hrušovský (eds.). *Premeny postavenia prezidentov v politických systémoch*. Trnava: Fakulta sociálnych vied UCM v Trnave, 120–136.
- Metcalf, L. K. 2000. „Measuring presidential power.“ *Comparative Political Studies* 33 (5): 660–685.
- Sartori, G. 2001. *Srovnávací ústavní inženýrství: Zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: SLON.
- Shugart, M. S. a Carey, J. M. 1992. *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Veber, V. 2012. *Dějiny jednocené Evropy*. Praha: Lidové noviny.

Příloha č. 1. Kvantifikace prezidentský pravomocí

	<p>Celkové veto</p> <p>Bez možnosti přehlasování</p> <p>Přehlasování mimořádně velkou většinou</p> <p>Přehlasování absolutní většinou ze všech členů</p> <p>Přehlasování prostou většinou kvóra</p> <p>Bez veta</p>
	<p>Částečné veto</p> <p>Bez možnosti přehlasování</p> <p>Přehlasování mimořádně velkou většinou</p> <p>Přehlasování absolutní většinou ze všech členů</p> <p>Přehlasování prostou většinou kvóra</p> <p>Bez částečného veta</p>
Legislativní pravomoci	<p>Dekrety (možnost vytvářet nové zákony [dekrety] a pozastavovat platné bez vlivu parlamentu)</p> <p>Vyhrazené pravomoci, bez možnosti zrušení</p> <p>Prezident má dočasnou pravomoc vydávat dekrety s několika omezeními</p> <p>Pravomoc vydávat dekrety omezena</p> <p>Bez možnosti vydávat dekrety, nebo pouze po delegování této pravomoci parlamentem</p>
	<p>Exkluzivní předkládání legislativy (vyhrazené oblasti politiky)</p> <p>Parlament nemá možnost pozměňovacích návrhů</p> <p>Parlament má omezenou možnost předkládat pozměňovací návrhy</p> <p>Parlament má neomezenou možnost předkládat pozměňovací návrhy</p> <p>Bez vyhrazených pravomocí</p>
	<p>Rozpočtové pravomoci</p> <p>Prezident připravuje rozpočet; pozměňovací návrhy nejsou možné</p> <p>Parlament může snížit, ale ne zvýšit, objem rozpočtových výdajů</p> <p>Prezident stanovuje horní hranici celkových výdajů, v jejímž rámci může parlament podávat pozměňovací návrhy</p> <p>Parlament může zvyšovat výdaje, pouze pokud navrhne nové příjmy</p> <p>Neomezená pravomoc parlamentu připravovat nebo pozměňovat rozpočet</p>
	<p>Referendum</p> <p>Neomezené vyhlašování referenda</p> <p>Omezené vyhlašování referenda</p> <p>Vyžadována kontrasignace ministra</p> <p>Prezident nemá možnost vyhlásit referendum</p>
	<p>Soudní přezkoumání</p> <p>Prezident jediný může iniciovat soudní přezkoumání</p> <p>Prezident, vláda nebo většina parlamentu může iniciovat soudní přezkoumání</p> <p>Prezident, vláda nebo menšina parlamentu může iniciovat soudní přezkoumání</p> <p>Prezident nemůže iniciovat soudní přezkoumání</p>
Nelegislativní pravomoci	<p>Formování kabinetu</p> <p>Prezident jmenuje ministry bez nutnosti získat souhlas parlamentu</p> <p>Prezident jmenuje ministry s nutností získat souhlas parlamentu</p> <p>Prezident jmenuje ministry, které potvrzuje nebo uvádí do úřadu parlament</p> <p>Prezident jmenuje premiéra, který musí získat důvěru parlamentu; premiér jmenuje další ministry, eventuálně se souhlasem prezidenta</p>
	<p>Prezident nemůže sám jmenovat ministry, pouze na doporučení parlamentu</p>
	<p>Odvolaování kabinetu</p> <p>Prezident odvolává ministry bez omezení</p> <p>Prezident odvolává ministry se souhlasem parlamentu</p> <p>Prezident odvolává ministry, ale pouze za určitých podmínek</p> <p>Prezident odvolává ministry na návrh premiéra</p> <p>Ministři mohou být odvoláni pouze parlamentem po vyslovení nedůvěry</p>
	<p>Nedůvěra vládě</p> <p>Parlament nemůže vyslovit vládě nebo ministrům nedůvěru a odvolat je</p> <p>Parlament může vyslovit nedůvěru, ale prezident může odpovědět rozpuštěním parlamentu</p> <p>„Konstruktivní“ vyjádření nedůvěry (parlamentní většina musí představit alternativní kabinet)</p> <p>Neomezená možnost vyjadřovat nedůvěru</p>
	<p>Rozpuštění parlamentu</p> <p>Neomezené</p> <p>Omezeno frekvencí nebo dobou v rámci funkčního období</p> <p>Vyžadující nové prezidentské volby</p> <p>Omezené, pouze jako reakce na specifické události</p> <p>Bez možnosti rozpouštění parlament</p>

Zdroj: Metcalf 2000: 669–670